

GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

VAK: PROJECT ALGEMENE VAKKEN • DUUR: 2 LESUREN

DOELSTELLINGEN

Algemene doelen en de link met de vakoverschrijdende eindtermen vind je in de handleiding bij dit lespakket

WERKWIJZE

Deze les bestaat uit twee delen (2x50 minuten).

De begrippen 'groepsdruk, groep en zwerfvuil' worden toegelicht. Groepsdruk wordt onderverdeeld in positieve en negatieve groepsdruk aan de hand van enkele concrete voorbeelden.

Vervolgens worden er enkele stellingen voorgeschoteld aan de leerlingen die betrekking hebben op zwerfvuil en groepsdruk. De leerlingen kiezen een antwoord uit de antwoordmogelijkheden. De stellingen worden afgewisseld met extra info of filmfragmenten om de stellingen te concretiseren. De les wordt afgesloten met een positieve kijk op zwerfvuil (wat is mijn bijdrage om zwerfvuil te voorkomen?).

MATERIAAL/MEDIA

Computer met beamer en internet.

LEGENDE

lkr = leerkracht, lln = leerlingen

cursief gedrukt = extra info voor de leerkracht

BRONNEN

- Uitgegeven syllabus Arteveldehogeschool: bachelor in het onderwijs - secundair onderwijs: Communicatieve vorming 2:agogiek(2012)/Auteurs: vakgroepcommunicatieve vorming
- M.Luitjes & I. de Zeeuw-Jans. Ontwikkeling in de groep, groepsdynamica bij kinderen en jongeren. Uitgeverij Coutinho (2011).

GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

DEEL 1

Lesbegin	
Doel: De leerlingen maken kennis met de termen: groepsdruk en zwerfvuil.	Materiaal: bord, beamer, computer en PowerPointpresentatie
Werkvorm: De stoelen en tafels in een U-vorm plaatsen	Tijd: 10 minuten

In het begin van de les leg je een leeg plastic flesje naast de vuilnisbak. Je doet daar voorlopig verder niets mee. Noteer op het bord de term 'groepsdruk' en de term 'zwerfvuil'. Dit zijn de twee centrale begrippen in het verder verloop van de les.

Stel eerst enkele vragen aan de lln over groepsdruk:

- 'Wie doet/zegt er soms dingen omdat jouw vrienden dat ook doen?'
- 'Heb je de kleren die je vandaag hebt aangetrokken zelf gekozen?' 'Waarom wel/niet?'
- 'Is er iemand in de klas die beginnen roken is omdat zijn/haar vrienden dat ook doen?' 'Hoe komt dat?' 'Doe je soms eens dingen in groep die je eigenlijk liever niet wil doen?'
- 'In welke situaties wordt groepsdruk uitgeoefend?'

Noteer kernwoorden/voorbeelden bij de term 'groepsdruk' en licht het begrip kort toe.

Groepsdruk is de benaming voor de druk die een peergroup uitoefent op een bepaald persoon of kleinere groep om diens gedrag te veranderen zodat het overeenkomt met het gedrag van die peergroup. Dit kan zowel in positieve als in negatieve zin gebeuren en kan te maken hebben met opvattingen over bepaalde onderwerpen, voorkeuren voor muziek en kleding of de kijk op het leven. (Bron: Wikipedia).

Vervolgens leg je uit dat groepsdruk een mechanisme is dat er o.a. voor zorgt dat zwerfvuil op straat komt in plaats van in de vuilnisbak. Teken een pijl op het bord die vertrekt van de term 'groepsdruk' naar de term 'zwerfvuil'.

Toon enkele foto's (zie PowerPointpresentatie) aan de leerlingen en stel de volgende vraag: 'Waarom hoort deze foto wel of niet thuis bij de term 'zwerfvuil'? Het verschil tussen zwerfvuil en sluikstorten moet hier duidelijk gemaakt worden. Informeer ook bij de leerlingen of ze weten in welke vuilnisbak dit hoort. De oplossingen zijn terug te vinden in de PowerPointpresentatie onderaan.

Zwerfvuil is klein afval dat we vaak **nonchalant** en **zonder er bij stil te staan** op straat weggooiën.

Voorbeelden genoeg: sigarettenpeuken, kauwgom, etensresten, blikjes, plastic flesjes, tickets, papieren zakjes, kranten, tijdschriften,... (Bron: www.indevuilbak.be)

Sluikstorten is het **bewust** dumpen van afval omdat we niet willen betalen voor de ophaling en de verwerking ervan. Zo laten sommigen de hele maatschappij opdraaien voor hun ontoelaatbaar gedrag. Het gaat zowel om achtergelaten autobanden als grasmaaisel in bermen, een plastic zak met restafval in een openbare vuilnisbak, PMD zakken langs de autosnelweg, ...

GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

Lesfase 1: Wat is een groep?

Doel:

Duiden wat een groep is.

Materiaal:

bord

Werkvorm en/of organisatie:

LIn werken per 2/3 aan een opdracht.

Tijd:

20 minuten

Omcirkel het woord 'GROEP' in een kleur op je bord.

Stel volgende vragen aan de LIn om te komen tot een definitie en de kenmerken van een GROEP.

- 'Wanneer spreken we van een groep?'
- 'Met hoeveel mensen moet je zijn om een groep te kunnen vormen?'
- 'Hebben mensen binnen één groep iets **gemeenschappelijk**?'
- 'Hebben ze soms ook verschillen?'
- 'Hoeveel mogen ze verschillen om toch nog bij dezelfde groep te horen?'
- 'Tot welke groep behoren jullie hier op school allemaal?'

De maatschappij bestaat uit verschillende soorten groepen. Hoe verschillend **groepen** ook mogen zijn, je kunt ze allen definiëren als: een **eenheid van minstens twee individuen**, die met enige regelmaat persoonlijk contact hebben en zich van hun bestaan als groep bewust zijn (Oomkens, 2000).

We zullen in deze les spreken van een **groep** als voldaan is aan de volgende voorwaarden:

- de leden ontmoeten elkaar regelmatig, waarbij er interactie/communicatie is;
- de leden bewegen zich in een bepaalde structuur (normen, rollen en macht);
- de leden streven een **gemeenschappelijk** doel na;
- de leden zijn in meerdere of mindere mate afhankelijk van elkaar, dit betekent dat er sprake is van een zekere wederzijdse beïnvloeding.

We herkennen deze voorwaarden bij een **klasgroep** als volgt: een klasgroep wordt opgericht omdat de leden ervan samen een heel schooljaar dezelfde lessen krijgen. Hierbij maken de groepsleden deel uit van een groepsproces, waarbij elk van hen bepaalde taken op zich neemt. Hierdoor ontstaat er een bepaalde **groepsstructuur** die de normen en de waarden van deze groep impliceert **vertegenwoordigt**. Binnen deze structuur zijn ook machtsrelaties aan de orde. Deze zullen ook invloed hebben op het communicatie- en **interactieproces**. Tot slot is er enkel sprake van een klasgroep wanneer de leden wederzijds op elkaar betrokken zijn en elkaar wederzijds beïnvloeden (Verclayte & Dekeyser, 2003. In onuitgegeven syllabus communicatieve vorming **Artaveldehogeschool** Gent: bachelor secundair onderwijs)

Laat de leerlingen per twee zitten en geef ze de volgende opdracht: 'Neem één cursusblad per twee en teken daarop drie kolommen zoals volgt hieronder en ga vervolgens allebei binnen je leefwereld op zoek naar verschillende groepen waar jullie deel van uitmaken. Wanneer ze beiden tot éénzelfde groep behoren, noteren ze dit in de middelste kolom. Wanneer dit niet zo is, noteren ze de naam van de groep onder hun eigen naam.

Naam leerling 1

gemeenschappelijk

Naam leerling 2

Maak dezelfde indeling op het bord.

Laat vervolgens verschillende duo's naar het bord komen om hen enkele groepen te laten opschrijven. Zorg dat er voldoende groepen genoteerd worden.

GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

Bespreek de groepen waartoe de duo's op de volgende manier:

- Waarom behoor je tot deze groep?
- Hoe vaak kom je samen met deze groep?
- Wat is jouw functie of plaats in deze groep?
- Wat heb je **gemeenschappelijk** met de andere groepsleden?
- Heb je ook verschillen met de andere groepsleden?
- Gedraag je je soms anders in verschillende groepen?
- Bij welke groep kan je echt jezelf zijn?
- Bij welke groep heb je al eens zwerfvuil op straat gegooid?

Lesfase 2: Positieve en negatieve groepsdruk	
Doel: Het verschil tussen positieve en negatieve groepsdruk duiden.	Materiaal: situaties voor rollenspelen in bijlage 1
Werkvorm en/of organisatie: Rollenspel	Tijd: 15 minuten

Knip op voorhand de vier situaties uit die je kan terugvinden in bijlage 1.

Situatie 1 en 2 gaan over positieve groepsdruk.

Situatie 3 en 4 gaan over negatieve groepsdruk.

Positieve groepsdruk

Bezorg situatie 1 aan drie leerlingen en vraag hen om deze na te spelen vooraan in de klas. Herhaal dit met situatie 2.

Bespreek deze situaties klassikaal:

'Wat vinden jullie er van dat 'leerling x' toch overtuigd werd?'

'Heeft er iemand iets tegen zijn wil moeten doen?'

'Is hij/zij er beter van geworden?'

Conclusie: we spreken hier over positieve groepsdruk.

Noteer op het bord het woord 'POSITIEF' onder het woord 'GROEPSDRUK'.

Negatieve groepsdruk

Doe nu net hetzelfde voor situatie 3 en 4. Stel opnieuw dezelfde vragen enverduidelijk.

"Groepsdruk is in dit geval negatief. Vaak zijn er ook negatieve gevolgen aan verbonden. Je doet bijvoorbeeld iets dat niet mag van je ouders of van de school. Maar omdat de anderen het doen, doe je mee (negatieve druk van de groep). Je wordt betrapt. Je ouders geven je dan huisarrest en/of van school krijg je strafstudie. En dit enkel en alleen omdat je bij de groep wilt horen. Bij een groep willen horen en zich aanpassen aan deze groep is eigenlijk heel normaal. Conformereren aan de groep is een eigenschap die hoort tot een groep. We willen allemaal wel ergens bij horen. En soms doen we daarom dingen tegen onze wil of tegen onze zin."

Noteer nu naast het woord 'POSITIEF' ook het woord 'NEGATIEF'.

GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

Lesafsluiting	
Doel: Zelf voorbeelden geven van positieve en negatieve groepsdruk.	Materiaal: Geen
Werkvorm en/of organisatie: Klassikaal	Tijd: 5 minuten

Vraag aan de leerlingen om per duo op zoek te gaan naar voorbeelden uit hun leefwereld (uit de eerder gekozen groepen) waar ze positieve en negatieve groepsdruk hebben ervaren.

De leerlingen verduidelijken of het gaat om positieve of negatieve groepsdruk.

Bijvoorbeeld: 'Ik speel muziek in de muziekschool. Ik behoor tot die groep want ik speel gitaar en ik volg lessen bij een leerkracht. Vorig jaar zag ik het niet meer zitten om nog verder muziek te spelen. Ik wilde graag stoppen en ik had dit verteld aan een vriend die in dezelfde klas zit. Maar hij heeft mij overtuigd dat ik toch maar muzikles moest blijven volgen. Ik heb er geen spijt van want het voorbije jaar ben ik al veel verbeterd.

Dit is dus positieve groepsdruk.'

EINDE DEEL 1

DEEL 2 sluit aan bij DEEL 1.

GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

DEEL 2

In DEEL 1 hebben we reeds gezien wat 'groepsdruk' en 'zwerfvuil' inhoudt. In dit deel gaan we verder in op het verband tussen deze twee begrippen.

Lesfase 1. Stellingenspel	
Doel: De leerlingen beantwoorden klassikaal enkele stellingen ivm zwerfvuil en afval.	Materiaal: PowerPointpresentatie 'Stellingenspel'. Computer met internet en beamer. Bijlage 2 en bijlage 3.
Werkvorm: Alle stoelen en banken aan de kant. Er worden 3 hoeken gemaakt in het lokaal. (A, B en C)	Tijd: 40 minuten

Zet alle stoelen en banken aan de kant.

Maak drie 'hoeken' in de klas: hoek A, B en C. Doe dit aan de hand van een blad papier (zie bijlage 2). Alle leerlingen staan in het midden van de klas.

De leerlingen krijgen zes stellingen die voorzien zijn van drie antwoordmogelijkheden (zie bijlage 2).

Projecteer de 1ste stelling. Toon de volgende dia met de 3 antwoordmogelijkheden op (A, B of C).

De lln gaan in de hoek staan die past bij hun antwoord (antwoord A = hoekA).

Bespreek kort de antwoorden van de lln. Doe dit ook voor de lln die bij 'C, Ik weet het niet' staan.

We kiezen voor deze manier van werken omdat je zal merken dat sommige leerlingen hun antwoord laten bepalen door hun medeleerlingen (begrip groepsdruk wordt hier merkbaar). Wanneer leerlingen op het laatste moment nog veranderen van plaats (omdat ze misschien opmerken dat de meerderheid kiest voor een ander antwoord) spreek je hen hier over aan. Op die manier ervaart de klas het fenomeen "groepsdruk".

Bij de 2de stelling hoort het internetfilmpje 'Flash Mob against plastic bottles'. Toon de eerste 30 seconden van dit filmpje en laat de leerlingen de stelling beantwoorden.

Informeer naar de motivatie van de leerlingen:

- Waarom zal je dit flesje niet oprapen?
- Waarom gooi je het flesje in de vuilnisbak?

Vervolgens bespreek je dit aspect verder aan de hand van volgende vragen:

- Waarom laten zoveel mensen in het filmpje het flesje liggen?
Sommige mensen zien het niet, ze willen het niet aanraken omdat ze niet weten wat er daarvoor mee gebeurd is, ze hebben het zelf niet op de grond gegooid dus moeten zij het ook niet opruimen, ze zijn lui, enz...
- Stel dat er een flesje op de oprit van het huis waar je woont ligt, hoe reageer je dan?
Thuis moeten wij altijd alles netjes in de vuilniszak gooien, ik wil dat de oprit thuis mooi is en gooi het direct in de PMD-zak, mijn ouders zullen dat wel weg doen,...
- Wat is dan het verschil?

In het winkelcentrum zijn er zo veel mensen. Het zou raar zijn moest er iemand het flesje zo maar oprapen, het is een publieke ruimte, je verwacht dat de mensen van het winkelcentrum of de gemeente dit zullen opruimen, het stoort je minder omdat je dit maar tijdelijk ziet, je verwacht dat iemand anders het zal doen,...

GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

Toon nu het filmpje verder tot het einde. Wat gebeurt er hier? Wie kent dit fenomeen 'flash mob'? Ken er iemand nog andere voorbeelden van een 'flash mob'?

Een **flashmob** is een (grote) groep mensen die plotseling op een openbare plek samenkomt, iets **ongebruikelijks** doet en daarna weer snel uiteenvalt. Flashmobs worden veelal georganiseerd via moderne **communicatiemiddelen** zoals internet en Facebook. (Bron: Wikipedia.com)

Bij de **3de** en de **4de stelling** informeer je telkens naar de motivatie van hun antwoord en leg je het verband met het begrip 'groepsdruk'.

De **5de** en de **6de stelling** kan je nadien toelichten aan de hand van onderzoek. Het onderzoek vergeleek dezelfde buurt, eenmaal mooi opgeruimd en eenmaal vol vuilniszakken en afval. Het is duidelijk dat mensen sneller iets op de grond gooien wanneer de buurt er reeds vuil bij ligt. Dit noemt men de 'Broken Windows-theorie'. Dit hoeven de lln nog niet te weten wanneer ze de stellingen beantwoorden.

Uitleg broken windows- theorie: als er een kapotte ruit is in een gebouw en er wordt geen nieuwe geplaatst, dan zullen uiteindelijk alle ruiten zeer snel kapot zijn. Het komt erop neer, als men niets aan het probleem doet, zal het probleem alleen maar erger worden. Een verloederde en vuile buurt of straat nodigt uit om zelf ook afval op straat te gooien.

Na het bespreken van de stellingen kan je het volgende filmpje bekijken:

<http://www.psychologiemagazine.nl/web/Experimenten.htm>

Ga naar het experiment 'het goede voorbeeld' en bespreek dit nadien met de leerlingen. Licht het begrip 'broken windows-theorie' toe. Volgende vragen kunnen hierbij helpen:

- Wat hebben jullie opgemerkt in het filmpje?
- Als we even terugblikken naar stelling 5: klopt het dat er minder leerlingen geneigd zijn om hun vuilnis op de grond te gooien omdat de straat er proper bij ligt? Waarom wel/niet?
- Hoeveel leerlingen hebben bij stelling 6 A als antwoord gegeven? Hoe komt dit?
- Kan je voorbeelden geven die aansluiten bij deze theorie?

De **7de en laatste stelling** gaat over kauwgom. Kauwgom is een veel voorkomend probleem bij zwerfvuil onder jongeren. Informeer bij de leerlingen naar de motivatie van hun antwoord en zoek samen met hen naar mogelijke oplossingen van dit probleem. Hoe kunnen we voorkomen dat er minder kauwgom op straat rond de scholen terug te vinden is?

Lesafsluiting	
Doel: Conclusies rond zwerfvuil en groepsdruk. Bewustwording problematiek zwerfvuil.	Materiaal: Internetfilmpje 'The Majestic Plastic Bag'. Link: http://www.youtube.com/watch?v=GLgh9h2ePYw .
Werkvorm: Klassikaal kijken naar een filmpje.	Tijd: 10 minuten

Bespreek met de leerlingen in welke situaties zij groepsdruk ervaren bij 'zwerfvuil'. Welke conclusies kunnen we trekken uit de besproken stellingen? Laat ze zelf voorbeelden aanreiken rond zwerfvuil rond de school en wanneer zij dat vooral veroorzaken.

Hoe werkt positieve groepsdruk en negatieve groepsdruk in op zwerfvuil?

GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

Gedurende de hele les lag er een plastic flesje naast de vuilnisbak. We gaan nu even kijken of iemand dit heeft opgeraapt tijdens de les? Waarom heeft iemand dit wel of niet in de vuilnisbak gegooid? Hebben jullie dit flesje zien liggen?

Geef vervolgens elke leerling een blanco papiertje. Stel de volgende vraag:

‘Wat kan jij persoonlijk bijdragen om het zwerfvuil te verminderen dit schooljaar (bij jezelf of bij anderen/ op school of in de klas of buiten school)? Noteer dit heel concreet op het papiertje dat je gekregen hebt.’

De briefjes zijn anoniem en worden nadien klassikaal voorgelezen door de lkr. Iedereen maakt werk van wat op zijn/haar papiertje staat. Later op het schooljaar kan je daar op terugkomen. De papiertjes kunnen opgehangen worden in de klas.

Als slot op het thema zwerfvuil toon je volgend filmpje aan de leerlingen ‘The Majestic Plastic Bag’ en vraag hen welke boodschap ze daar uithalen?

Geef eerst de volgende inleiding over het filmpje : “Het filmpje ‘The Majestic Plastic Bag’ is een mockumentary. Mockumentary is een samenvoeging van het werkwoord ‘to mock’ en het woord documentary. ‘To mock’ betekent bespotten.

Het filmpje toont het leven van een plastic zakje, net zoals de vele **natuurprogramma's** dat doen, denk maar aan programma's op ‘National Geographic’. Het filmpje is in het Engels, maar de beelden zeggen genoeg.”

BIJLAGE 1

SITUATIES GROEPSDRUK • GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

(vooraf uit te knippen)

Situatie 1

Jullie zijn 3 vriend(inn)en. Het is middagpauze en 2 van jullie willen graag basketballen. Maar daar heeft de 3de geen zin in, want hij/zij basketballt niet graag.

Probeer hem/haar te overtuigen zodat hij/zij toch mee doet.

Uiteindelijk geeft de 3de toe en beseft hij/zij dat basketballen best wel leuk kan zijn. Succes!

Situatie 2

Jullie zitten alle 3 in dezelfde klas. Een van jullie is al even verliefd op een meisje / jongen uit de klas, maar hij / zij durft het haar / hem niet zeggen.

De andere 2 leerlingen overtuigen hem/haar om het haar/hem toch te zeggen. Eerst wilt hij/zij dit niet, maar uiteindelijk doet hij/zij het toch, en met succes!

Succes!

Situatie 3

Jullie zijn 3 vriend(inn)en die uitgenodigd zijn op een verjaardagsfeestje. Tijdens het feestje haalt er 1 van jullie een pakje sigaretten uit zijn/haar broekzak. Een 2de leerling vindt het een goed idee om mee te roken. Jullie vinden het allebei heel spannend.

De 3de leerling is hier niet voor te vinden. Sigaretten vindt hij/zij vies. Jullie proberen hem/haar te overtuigen om toch mee te roken. Uiteindelijk lukt dit ook en rookt die ene leerling ook mee.

Succes!

Situatie 4

Jullie zitten alle 3 in de jeugdbeweging. Twee van jullie zijn iemand aan het pesten (uitlachen). Eén van jullie doet hier niet aan mee, want hij/zij weet dat gepest worden niet leuk is.

De 2 pesters proberen hem/haar te overtuigen om toch ook mee te doen, anders hoort hij/zij er niet meer bij.

Uiteindelijk geeft de leerling toe en doet hij/zij ook mee.

Succes!

BIJLAGE 2

- GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

BIJLAGE 2

- GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

BIJLAGE 2

- GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

BIJLAGE 2

STELLINGEN • GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

STELLING 1

Je bent in de winkel en je ziet een vriend een propje papier op de grond gooien. **Wat doe je?**

- A Je doet niets. Als niemand het ziet, kan het toch geen kwaad?
- B Je doet alsof je het niet zag.
- C Ik weet het niet.

STELLING 2

Je stapt alleen in een groot winkelcentrum. Op een zeker ogenblik zie je een leeg flesje water op de grond liggen, op amper 1 meter van een vuilnisbak. **Wat doe je?**

- A Je loopt er langs en doet alsof je niets hebt gezien.
- B Je bukt je om het op te rapen en gooit het in de vuilnisbak.
- C Ik weet het niet.

STELLING 3

Je bent op een feestje met al je vrienden. Tijdens het spelen van "Waarheid, Durven of Doen" word je uitgedaagd om een leeg blikje op het dak van het tuinhuis van de burens te gooien. **Wat doe je?**

- A Je gaat er voor! Er is geen enkele uitdaging die je uit de weg gaat.
- B Je zegt onmiddellijk neen en je vraagt om een nieuwe uitdaging.
- C Je weet dat dit niet mag, maar je voert de opdracht toch uit omdat je niet wil onderdoen voor de groep.

STELLING 4

Tijdens de middagpauze op school gooien jouw tafelgenoten hun afval op de tafel ernaast, waar alle leerlingen ondertussen al weg zijn. Zo moeten ze niet opruimen. **Wat doe je?**

- A Je doet mee. Je hebt schrik om anders uitgesloten te worden.
- B Je neemt jouw afval mee, zonder er iets over te zeggen.
- C Je zegt tegen jouw vrienden dat ze dit best niet doen. Maar als ze het niet opruimen, laat je het zo.

STELLING 5

Bekijk de foto. Stel, je hebt net een wafel opgegeten en je zit nog met de verpakking in je hand. **Wat doe je?**

- A Ik kijk eens rond. Als er niemand kijkt gooi ik het op de grond.
- B Ik hou de verpakking bij. Ik gooi het later wel weg.
- C Ik gooi het op de grond want er staan geen vuilnisbakken.

BIJLAGE 2

STELLINGEN • GROEPSDRUK EN SOCIAAL WENSELIJK GEDRAG

STELLING 6

Bekijk de foto. Stel, je komt met je bus of je trein toe op het station om naar school te gaan. Aan de ingang van het station staat er iemand te flyeren. In een haast lees je de flyer, maar hij interesseert je niet. Er liggen zeker een 10-tal van die flyers reeds op de grond. **Wat doe je?**

A Je gooit jouw flyer ook op de grond. Op die ene zal het niet aankomen.

B Je houdt de flyer bij tot je hem in een vuilnisbak kan gooien.

C Ander antwoord.

STELLING 7

Op school mag je geen kauwgom in de mond hebben. Net voor de schoolpoort heb je nog een kauwgom in je mond.

A Je gooit ze op de grond, een kauwgom verteert toch snel.

B Je wikkelt de kauwgom in een papiertje en je gooit ze op school in een vuilnisbak.

C Je blijft verder kauwen want veel leerlingen doen dat op school. Je kleeft ze dan aan de onderkant van je lessenaar.